

ШКУТА О. О.,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінально-
правових дисциплін інституту права
та безпеки

*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

ORCID ID: 0000-0003-0395-5710

СВИНАРЕНКО Ю. П.,

доктор філософії, завідувач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
навчально-наукового інституту
підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції НПУ

*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

ORCID ID: 0000-0002-4413-5447

ТРИГУБ С. М.,

доктор філософії, викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
навчально-наукового інституту
підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції НПУ

*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

ORCID ID: 0009-0001-1833-2527

УДК 342.9:351.9

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.5.85>

**ФОРМИ І МЕТОДИ ЗАПОБІГАННЯ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ОРГАНІЗАЦІЇ АБО УТРИМАННЯ МІСЦЬ
ДЛЯ НЕЗАКОННОГО ВЖИВАННЯ, ВИРОБНИЦТВА
ЧИ ВИГОТОВЛЕННЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН
АБО ЇХ АНАЛОГІВ ВЧИНЕНИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

У статті досліджено форм і методи запобігання оперативними підрозділами Національної поліції України організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

Аналіз форм діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо запобігання організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів вчинених в умовах воєнного стану в Україні дає можливість визначити, що основними їх ознаками є: зовнішнє відображення дій оперативних підрозділів Національної поліції України; нормативне закріплення; реалізація в межах встановленої Законом компетенції; спрямованість

на попередження і усунення негативних чинників, що ускладнюють їх реалізацію.

На підставі викладеного вище, під формами діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо запобігання організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів вчинених в умовах воєнного стану в Україні нами запропоновано розуміти – зовнішнє вираження дій оперативних підрозділів Національної поліції України, в межах наданої Законом України «Про національну поліцію» компетенції, спрямованих на реалізацію завдань і функцій в галузі запобігання наркозлочинності, і спрямовані на попередження та усунення негативних чинників, що ускладнюють таку реалізацію.

Встановлено, що методи діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо запобігання організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів вчинених в умовах воєнного стану в Україні являють собою сукупність засобів, способів, прийомів, за допомогою яких оперативні підрозділи Національної поліції України, у межах своєї компетенції безпосередньо впливають на підконтрольні об'єкти у досліджуваній сфері, з метою найбільш ефективного запобігання, припинення та обмеження юридичними та фізичними особами щодо запобігання організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

До основних методів діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо запобігання організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів вчинених в умовах воєнного стану в Україні належать: 1) загальні: переконання, примус; 2) спеціальні: організаційні, економічні, психологічні, технічні тощо методи діяльності.

Доведено, що кожен метод діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо запобігання організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів вчинених в умовах воєнного стану в Україні має свої межі, у яких мають комплексно застосовуватись охарактеризовані вище методи, або їх певні елементи, у залежності від обставин та характеру конкретної ситуації.

Ключові слова: *форм діяльності Національної поліції України, методи діяльності Національної поліції України, оперативні підрозділи, Національна поліція України протидія, запобігання, профілактика, незаконний обіг наркотичних засобів, наркозлочинність, наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги, наркоманія, запобігання кримінальним правопорушенням, організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.*

Shkuta O. O., Svyntarenko Yu. P., Tryhub S. M. Forms and methods of prevention by the operational units of the National Police of Ukraine of the organization or maintenance of places for illegal use, production or manufacture of narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues committed under martial law in Ukraine

The article examines the forms and methods of prevention by the operational units of the National Police of Ukraine of the organization or maintenance of places for the illegal use, production or manufacture of narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues.

The analysis of the forms of activity of the operational units of the National Police of Ukraine aimed at preventing the organization or maintenance of places for the illegal use, production or manufacture of narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues committed under martial law in Ukraine makes it possible to determine that their main features are: external reflection of the actions of the operational units of the National Police of Ukraine; regulatory consolidation; implementation within the competence established by law; focus on prevention and elimination of negative factors that complicate their implementation.

Based on the foregoing, we propose to understand the forms of activity of the operational units of the National Police of Ukraine to prevent the organization or maintenance of places for the illegal use, production or manufacture of narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues committed under martial law in Ukraine as follows – external expression of the actions of the operational units of the National Police of Ukraine, within the competence granted by the Law of Ukraine “On the National Police”, aimed at implementing tasks and functions in the field of drug crime prevention, and aimed at preventing and eliminating negative factors that complicate such implementation.

It is established that the methods of activity of the operational units of the National Police of Ukraine aimed at preventing the organization or maintenance of places for illegal use, production or manufacture of narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues committed under martial law in Ukraine are a set of means, methods, techniques by which the operational units of the National Police of Ukraine can use, within the competence granted by the Law of Ukraine “On the National Police”, aimed at implementing tasks and functions in the field of drug crime prevention, and aimed at preventing and eliminating negative factors that complicate such implementation.

It is established that the methods of activity of the operational units of the National Police of Ukraine aimed at preventing the organization or maintenance of places for illegal use, production or manufacture of narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues committed under martial law in Ukraine are a set of means, methods, techniques by which the operational units of the National Police of Ukraine can use, within their competence, directly influence the controlled objects in the investigated area in order to most effectively prevent, stop and restrict legal entities and individuals from organizing or maintaining places for the illegal use, production or manufacture of narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues.

The main methods of activity of the operational units of the National Police of Ukraine to prevent the organization or maintenance of places for the illegal use, production or manufacture of narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues committed under martial law in Ukraine include: 1) general: persuasion, coercion; 2) special: organizational, economic, psychological, technical, etc. methods of activity.

The author proves that each method of activity of the operational units of the National Police of Ukraine aimed at preventing the organization or maintenance of places for illegal use, production or manufacture of narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues committed under martial law in Ukraine has its limits, and the above methods or their specific elements should be comprehensively applied, depending on the circumstances and nature of a particular situation.

Key words: *forms of activity of the National Police of Ukraine, methods of activity of the National Police of Ukraine, operational units, National Police of Ukraine counteraction, prevention, prevention, illicit trafficking in narcotic drugs, drug crime, narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues, drug addiction, prevention of criminal offenses, organization or maintenance of places for the illicit use, production or manufacture of narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues.*

Постановка проблеми. З моменту проголошення 24.02.2022 року в Україні воєнного стану і протягом останніх трьох років в умовах неоголошеної повномасштабної російсько-української війни спостерігається тенденція до зростання наркозлочинності в державі.

Так, за 2021 рік в Україні було зареєстровано 29 257 кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших кримінальних правопорушень проти здоров'я населення.

За перший рік (2022) в умовах воєнного стану загальна кількість зареєстрованих в Україні таких кримінальних правопорушень збільшилась на 15%, і на кінець року склала 34 398 кримінальних правопорушень.

Протягом наступного 2023 року загальна кількість досліджуваного виду кримінальних правопорушень зросла ще на 12% (39 124), в порівнянні з попереднім 2022 роком.

У межах предмету нашого дослідження пік наркозлочинності в умовах воєнного стану в Україні припав на 2024 рік (48 233), що на 40% перевищило показники 2021 року.

В загальній системі наркозлочинності в Україні окреме місце сьогодні посідає організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 317 КК), загальна зареєстрована кількість вчинення яких за 2021 рік склала 357 кримінальних правопорушень.

За три роки, в умовах воєнного стану в Україні було вчинено 121 755 кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення (2022 – 234/34 398; 2023 – 461/39 124; 2024 – 357/48 233), з них 1052 склали кримінальні правопорушення пов'язані з організацією або утриманням місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 317 КК), що в загальній системі наркозлочинності в державі у середньому склало 0,9%.

Аналіз останніх досліджень. Різні аспекти питання форм діяльності правоохоронних органів досліджували: В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, В.В. Богуцький, В.М. Гаращук, А.Ю., Железняк, Т.О. Коломоець, А.Т. Комзюк, О.В. Кузьменко, В.Я. Маліновський, А.Ф. Мельник, І.Д. Пастух, В.Д. Сущенко, Ю.П. Свиначенко, В.К. Шкарупа, О.О. Шкута та ін.

Метою даної статті є дослідження форм і методів запобігання оперативними підрозділами Національної поліції України організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів вчинених в умовах воєнного стану в Україні.

Виклад основного матеріалу Як бачимо незважаючи на умови воєнного стану в Україні, значна територія якої сьогодні окупована військами РФ, динаміка наркозлочинності в державі з кожним роком тяжіє до зростання, і організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 317 КК) тому не є виключенням, що потребує застосування всіх нових форм і методів запобігання оперативними підрозділами Національної поліції України наркозлочинності [14, с. 187].

Повне розуміння специфіки форм і методів запобігання оперативними підрозділами Національної поліції України організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів вчинених в умовах воєнного стану в Україні являється неможливим без проведення аналізу таких категорій як «форма діяльності» та «метод діяльності» [13, с. 249].

В контексті предмету нашого наукового пошуку, вітчизняні учені, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух та В.Д. Сущенко під формами діяльності пропонують розуміти «зовнішнє вираження дій суб'єктів, що ними здійснюється в рамках їх компетенції для виконання поставлених задач та тягне за собою певні наслідки» [4, с. 181].

С.М. Павлович під формами діяльності визначає, «зовнішній спосіб вираження, в рамках компетенції повноважних суб'єктів, змісту їх адміністративної діяльності з реалізації поставлених задач, цілей, функцій та призначення у вказаній сфері» [5, с. 306].

Поділяючи позиції вказаних вище вчених, А.Ф. Мельник., О.Ю. Обленський та А.Ю. Васіна зауважують, що форми діяльності є «зовнішніми, постійно і типізовано фіксованими проявами практичної активності органів державної влади з формування та реалізації цілей та функцій, а також забезпечення їх власної життєдіяльності» [3, с. 142].

Н.А. Железняк форми діяльності визначає як «однорідні групи зовнішнього вираження діяльності відповідних суб'єктів державної влади з виконання функцій щодо забезпечення реалізації державної правової політики» [6, с.226].

Повністю погоджуючись з твердженням вказаних вище вчених, в контексті визначення дефініції «форми діяльності» варто зауважити що основною ознакою правової форми діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо запобігання організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів вчинених в умовах воєнного стану в Україні є те, що ця форма має виконавчо-розпорядчий, державно-владний, і як правило підзаконний характер управлінських повноважень досліджуваного суб'єкта, уповноваженого законодавцем на вирішення покладених завдань у сфері запобігання наркозлочинності [7, с.234].

Окремо варто зауважити й на тому, що окрім правової форми діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо запобігання організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів вчинених в умовах воєнного стану в Україні безпосереднє місце займає й організаційна форма, яка не потребує відповідного юридичного оформлення [8, с.238].

Організаційна форми діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України в досліджуваному напрямку може доповнювати як правову форму їх діяльності, так і мати певне самостійне значення, що значною мірою впливає на можливість виокремлення тієї чи іншої форми [14, с. 352].

Важливе значення має й те, що організаційні форми є необхідними елементами діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та мають на меті забезпечення діяльності суб'єктів такої протидії.

Аналіз форм діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо запобігання організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів вчинених в умовах воєнного стану в Україні дає можливість визначити, що основними їх ознаками є:

- зовнішнє відображення дій оперативних підрозділів Національної поліції України;
- нормативне закріплення;
- реалізація в межах встановленої Законом компетенції;
- спрямованість на попередження і усунення негативних чинників, що ускладнюють їх реалізацію[9, с.650].

На підставі викладеного вище, під формами діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо запобігання організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів вчинених в умовах воєнного стану в Україні нами запропоновано розуміти – зовнішнє вираження дій оперативних підрозділів Національної поліції України, в межах наданої Законом України «Про національну поліцію» компетенції, спрямованих на реалізацію завдань і функцій в галузі запобігання наркозлочинності, і спрямовані на попередження та усунення негативних чинників, що ускладнюють таку реалізацію.

Що стосується методів діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо запобігання організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів вчинених в умовах воєнного стану в Україні то варто відмітити, що останні втілюються в конкретних прийомах і способах такої діяльності уповноважених суб'єктів та, за справедливим твердженням А.М. Волощука відображають, її змістовну сторону. Від цих методів та їх правильного застосування безпосередньо залежить і виконання оперативними підрозділами

Національної поліції України поставлених завдань в галузі запобігання наркозлочинності [11, с.44].

Д.М. Бахраха під методом пропонує розуміти спосіб, засіб, прийом досягнення певної мети, виконання поставлених завдань. Методи діяльності, за твердженням поіменованого вченого, являються засобами здійснення цілей, а методи управління – засобами, способами, прийомами цілеспрямованого впливу на керовану соціальну систему. Поняття методу як стверджує вчений перш за все пов'язане з діяльністю, з процесом. Однак не з будь-якою діяльністю, а з цілеспрямованою та такою що виступає сукупністю прийомів і способів досягнення бажаного результату» [11, с. 164].

В.К. Колпаков під методом будь-якої діяльності розуміє способи, прийоми, засоби, що використовуються для досягнення поставленої мети, які становлять зміст цієї діяльності [12, с. 180].

С.М. Павкович, під поняттям «методи» вбачає прийоми і засоби будь-якої з функцій суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, вони вже становлять методи адміністративної діяльності поліції у сфері забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, і прекурсорів. І саме їх оптимальний вибір та поєднання у певних умовах створює передумови та забезпечує ефективність реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів [3, с.152].

А.М. Волощук, в контексті предмету нашого дослідження, до методів запобігання незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів пропонує віднести: універсальні методи: переконання та примус; адміністративні методи: імперативний, диспозитивний, уповноважуючий, рекомендаційний та ін.; економічні; організаційні; психологічні; технічні [13, с.48].

Аналіз методів діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо запобігання організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів вчинених в умовах воєнного стану в Україні дає можливість дійти наступних висновків:

По-перше: методи діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо запобігання організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів вчинених в умовах воєнного стану в Україні являють собою сукупність засобів, способів, прийомів, за допомогою яких оперативні підрозділи Національної поліції України, у межах своєї компетенції безпосередньо впливають на підконтрольні об'єкти у досліджуваній сфері, з метою найбільш ефективного запобігання, припинення та обмеження юридичними та фізичними особами щодо запобігання організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів [15, с. 248].

По-друге: до основних методів діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо запобігання організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів вчинених в умовах воєнного стану в Україні належать: 1) загальні: переконання, примус; 2) спеціальні: організаційні, економічні, психологічні, технічні тощо методи діяльності [16, с.188].

По-третє: кожен метод діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України щодо запобігання організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів вчинених в умовах воєнного стану в Україні має свої межі, у яких мають комплексно застосовуватись охарактеризовані вище методи, або їх певні елементи, у залежності від обставин та характеру конкретної ситуації.

Список використаних джерел:

1. Державне управління: підручник А.Ф. Мельник., О.Ю. Обленський, А.Ю. Васіна; за ред. А.Ф. Мельник. Київ : Знання, 2009. 582 с.

2. Курс адміністративного права України : підруч. [В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Сушенко та ін.]; за ред. В.В. Коваленка. Київ : Юрінком Інтер, 2012. 808 с.
3. Павкович С.М. Адміністративні повноваження національної поліції щодо забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів: генеза наукових поглядів та правове забезпечення. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 6. Том 4. С. 302–308.
4. Железняк Н.А. Правові та організаційні форми діяльності Міністерства юстиції України у здійсненні державної правової політики (теоретичні та практичні питання). *Наукові записки*. 2001. № 19. С. 226–231.
5. Шкута О.О., Пренько Я.О. Спеціально-кримінологічні заходи запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи. *Юридичний бюллетень*. 2022. № 26. (3)– С. 223–233. http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2022/26/26_2022.pdf
6. Шкута О.О. Актуальні питання запобігання крадіжкам в умовах воєнного стану в Україні. *Правові новели*. № 22/2024 С. 235-241. http://legalnovels.in.ua/journal/22_2024/22_2024.pdf
7. Шкута О.О. Дізнавач як суб'єкт запобігання насильницьким кримінальним правопорушенням. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 5/2024 С. 649-652. http://lsej.org.ua/5_2024/164.pdf
8. Свиначенко Ю.П. Шкута О.О. Нормативно-правове регулювання взаємодії оперативних підрозділів з органами дізнання та досудового слідства. *Правові новели* № 22 Т. 3/2024 С. 131-136. http://legalnovels.in.ua/journal/22-3_2024/23.pdf
9. Свиначенко Ю.П. Шкута О.О. Особливості взаємодії оперативних підрозділів з органами дізнання та досудового слідства. *Держава та регіони*. Серія: Право, 2024 р., № 1 (83) том 2 С. 42-46. http://law.stateandregions.zp.ua/archive/1-2_2024/9.pdf
10. Колпаков В.К. Адміністративне право України: навч.посібник. Київ, Юрінком Інтер, 2004.544с.
11. Волощук А.М. Державно-правова політика протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (адміністративно-правовий аспект): автореф. дис. ... докт. юрид. наук: Київ, 2011. 42 с.
12. Halunko Vira, Shkuta Oleh, Predmestnikov Oleh, Petrenko Nataliia, Holenko Nina. (2021) International experience in assessing the effectiveness of law enforcement agencies in crime prevention *Cuestiones Políticas*. Vol. 39 №º 68 (enero-junio 2021). P. 343-355. <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/35419/37520>
13. Shkuta, O., Karbovskiy, D., Pushkina, O., Potip, M., Varhuliak, O. Object and Subject of State Control in the Sphere of Legal Turnover of Narcotic Drugs, Psychotropic Substances and their Precursors inUkraine: *Administrative, Criminal and Civil-Legal Journal of Drug and Alcohol Research*, 2023, 12(7), P. 236-255 <https://www.ashdin.com/abstract/object-and-subject-of-state-control-in-the-sphere-of-legal-turnover-of-narcotic-drugs-psychotropic-substances-and-their--103347.html>
14. Oleh Shkuta, Maksym Korniienko, Mykola Yankovy (2022) Foreign experience of preventing military and economic crimes (Зарубіжний досвід запобігання військово-економічній злочинності). *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 8 № 4. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», (2022). P. 185-190 <http://baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/1937/1946>

